

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. generała broni K. Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

[redacted]

Egz. Nr 1

Tylko do użytku kadry ASG

płk dypl. mgr D. KUBAJEWSKI

PODSTAWOWE WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH

(Skrypt wykładu)

11894

023623

ARCHIWUM BIBLIOTEKI AKADEMII SZTABU GENERALNEGO im. gen. broni K. Świerczewskiego
Nr 29 629

WARSZAWA MARZEC 1968

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. generała broni K. Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

[redacted]

Egz. Nr 1

Tylko do użytku kadry ASG

płk dypl. mgr D. KUBAJEWSKI

PODSTAWOWE WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH

(Skrypt wykładu)

11894

025625

ARCHIWUM BIBLIOTEKI [illegible]

129 629

WARSZAWA MARZEC 1968

Archiwum Biblioteki Szkoły Nauk Politycznych im. Stan. Dzierżyńskiego Akademii Nauk Społecznych przy KC PZPR Nr 29629

Biblioteka Szkolenia Partyjnego KC PZPR 11894

Spis treści

Wstęp 3

1. Czynniki determinujące miejsce i rolę działań partyzanckich we współczysnych działaniach wojennych..... 6

2. Narastanie warunków sprzyjających podjęciu działań partyzanckich 10

3. Cele działań partyzanckich i realizowane w ich ramach zadania ogólne 15

4. Warunki działań a właściwości organizacji i dowodzenia siłami partyzanckimi oraz zasady walki partyzanckiej 19

   a/ Podstawowe właściwości doboru, organizacji i dowodzenia siłami partyzanckimi 21

   b/ Podstawowe właściwości planowania i zabezpieczenia działań partyzanckich 26

   c/ Podstawowe zasady prowadzenia działań 32

5. Ogólne właściwości działań partyzanckich w poszczególnych okresach rozwoju tych działań 39

   a/ Pierwszy okres 39

   b/ Drugi okres 42

   c/ Trzeci okres 44

Współczesne słownictwo wojskowe wyodrębia dwa podstawowe pojęcia związane z prowadzeniem walki partyzanckiej. Są nimi: wojna partyzancka i działania partyzanckie.

O wojnie partyzanckiej mówi się wówczas gdy całokształt walki zbrojnej jednej ze stron polega na prowadzeniu działań nieregularnych rozpoczynanych w konspiracji, przy czym ruch zbrojny mas przeradza się zazwyczaj w ogólnonarodowe powstanie i daje możliwość zorganizowania od podstaw, uzbrojenia i wyszkolenia własnej armii, zdolnej do przeciwstawienia się regularnym siłom nieprzyjaciela. Chcąc posłużyć się przykładami możemy dobierać je tak w oparciu o historię własną, jak i historię innych naradów ; mogą one dotyczyć zarówno okresu poprzedzającego zakończenie drugiej wojny światowej, jak i okresu powojennego. Do bardziej znanych przykładów wojen partyzanckich zaliczane są : ogólnonarodowe powstanie w czasie najazdu Szwedów na Polskę w latach 1655 - 56, powstanie styczniowe 1863 - 64 r. , działania partyzanckie w Jugosławi i Grecji prowadzone w ramach ruchu oporu przeciwko okupantowi hitlerowskiemu, walki wyzwoleńcze w Wietnamie w latach 1945 - 54, na Kubie w latach 1953 - 59, w Algierii w latach 1954 - 61 i w Wietnamie Południowym od roku 1961.

Pojęcie wojny partyzanckiej określa za tym charakter prowadzonej wojny, a stąd właściwe jest przedewszystkim wojnom nazywanym, jako ludowe, rewolucyjne i wyzwoleńcze /szczególnie antykolonialne/ oraz przybierającym większe rozmiary powstaniom.

Działania partyzanckie, w odróżnieniu od wojny partyzanckiej, są formą działań bojowych. Prowadzi się je na własnym terytorium utrzymywanym przez przeciwnika, zazwyczaj siłami miejscowego ruchu oporu w celu osłabienia siły bojowej, gospodarki

i morale nieprzyjaciela.

Historia działań partyzanckich sięga tak daleko jak historia ~~dziejów~~ wojen. Taktykę właściwą tej formie działań w starożytności nazywano fabiańską. Zastosował ją bowiem z powodzeniem Fabiusz, który będąc pewnym, że poniesie klęskę w bitwie regularnej odmówił stawienia czoła Hannibalowi odciągając tego ostatniego od głównego celu działań jakim był Rzym. W Średniowieczu podobną taktykę stosowano w tak zwanych walkach podjazdowych. Do bardziej znanych przykładów skutecznego prowadzenia walki podjazdowej należą zmagania Bolesława Chrobrego z najazdami niemieckimi. Za klasyczny pierwowzór prowadzenia działań partyzanckich w ich dzisiejszym zrozumieniu - działań w których decydującą rolę odgrywają nie wojska, a ludność cywilna - powszechnie uznaje się guerillę hiszpańską walczącą w latach 1808 - 1813 z najazdem wojsk napoleońskich. Był to już więc okres w którym, dzięki szeregu zwycięskim rewolucjom antafeudalnym, wojna przestaje być sprawą wyłącznie państwa, a staje się sprawą całych narodów. Okres który charakteryzuje :

- powstanie dużych armii wymagających tworzenia system składów i dowozu zaopatrzenia /głównie sprzętu bojowego i amunicji/, a co za tym idzie - możliwość działania przeciwko tym systemom ;
- rozwój indywidualnego uzbrojenia.

Wszystko to sprzyjało temu, że narody walczące o niepodległość coraz częściej zaczynają uciekać się do podejmowania i prowadzenia działań partyzanckich, jako że jedynie ta forma działań bojowych, będąc zazwyczaj bronią słabszego i napadniętego, daje możliwość pokonania lepiej przygotowanej i uzbrojonej siły zbrojnej wroga. To też okres obejmujący ostatnie ćwierćwiecze XVIII wieku i

wiek XIX obfituje w szereg przykładów walk o niepodległość w których z powodzeniem zalicza się : walki kolonistów o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w latach 1775 - 83, przyłączane już walki Hiszpanów z zaborczymi wojskami Napoleona w latach 1808 - 13, walki Rosjan na tyłach wojsk napoleońskich w latach 1812 - 13, walki Włochów pod dowództwem Garibaldiego o niepodległość i zjednoczenie kraju w latach 1848 - 70, walki Polaków w powstaniu styczniowym, walki Burów z kolonizatorami angielskimi w latach 1899 - 1902. W pierwszym ćwierćwieczu XIX wieku poraz pierwszy również taktyka walki partyzanckiej znalazła odbicie w regulaminie wojskowym. Był to „ regulamin pospolitego ruszenia " wydany przez sztab armii pruskiej w tym okresie kiedy jego szefem był generał von Gneisenau.

Druga wojna światowa wykazała, że w wieku samolotów, czołgów i broni automatycznej działania partyzanckie nie tylko się nie przeżyły, lecz przeciwnie, rozwinęły się na skalę dotąd niespotykaną. Objęły one okupowane przez wojska hitlerowskie tereny ZSRR, Jugosławii, Polski, Francji i szeregu innych państw, jak również rozległe tereny Dalekiego Wschodu okupowane przez wojska japońskie. Spełniając rolę pomocniczą wobec działań bojowych prowadzonych przez własne, bądź sojusznicze wojska regularne, działania partyzanckie uzupełniały działania na frontach przez co w znacznej mierze przyspieszyły ostateczne załamanie niemieckiej obrony tak na froncie wschodnim, jak i we Francji. Wycisnęły one za tym swoje piętno na charakterze tej wojny nadając jej charakter wojny wyzwoleńczej, która wielu narodom przyniosła nie tylko wyzwolenie narodowe, ale i

społeczne.

Działania partyzanckie nie wszędzie jednak wygasły wraz z zakończeniem drugiej wojny światowej. W szeregu punktach świata wybuchały one i po zakończeniu tej wojny. Zakończyły się one zwycięstwem w Chinach, w Północnym Wietnamie, na Kubie i w Algerii. Zostały zdławione na Filipinach i Malajach.

I. CZYNNIKI DETERMINUJĄCE MIEJSCE i ROLĘ DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH - WE WSPÓŁCZESNYCH DZIAŁANIACH WOJENNYCH.

Problematyka związana z działaniami partyzanckimi znajduje w ostatnim okresie bogate odbicie w światowej literaturze wojskowej. Powszechnie uważa się, że w wypadku wybuchu nowego konfliktu zbrojnego ranga działań partyzanckich jeszcze bardziej wzrośnie.

Wszyscy zgadzają się z tym, że w przyszłości pole walki nie ograniczy się do linii frontu, a rozpościerać się będzie na tyły obu walczących stron. Przy tym uważa się, że na wzrost skuteczności działań na tyłach przeciwnika, a więc i działań partyzanckich, będą miały wpływ następujące czynniki :

- Skutki działania bądź stałego zagrożenia bronią jądrową, zmuszające do rozśrodkowania wojsk na polu walki, a co za tym idzie stwarzające warunki do infiltracji i poruszania się w ugrupowaniu przeciwnika.
- Coraz większa zależność wojsk od baz powodowana stale zwiększającym się wyposażeniem technicznym zaopatrzenia, a stąd coraz większa ich zależność od funkcjonowania komunikacji stanowiącej zarazem opłacalne cele działań na tyłach przeciwnika.
- Postęp techniczny zapewniający coraz lepsze /mniejszych

gabarytach/ środki łączności oraz coraz silniejsze środki niszczenia, a tym samym stwarzający warunki większej skuteczności działań małych pododdziałów.

Tak więc w okresie rozwoju techniki zmuszającej do większej niż w przeszłości decentralizacji, elastyczności i ruchliwości ~~sił regularnych~~ działania partyzanckie nabierają szczególnego znaczenia. ~~Pomimo istnienia~~ poglądów wyobrażających przyszłą wojnę „ jako kombinację działań atomowych i partyzanckich ", należy wiedzieć, że działania partyzanckie nie są w stanie przynieść decydującego zwycięstwa nad przeciwnikiem. One je przygotowują tworząc warunki dla rozstrzygających działań regularnych.

Działania partyzanckie - jak dowodzą doświadczenia historyczne - mogą być podejmowane i prowadzone samodzielnie, nadając wojnie charakter wojny partyzanckiej, lub dla uzupełnienia walki prowadzonej przez wojska regularne. W pierwszym przypadku siły partyzanckie stanowić będą jedyny oręż w walce z wrogiem, a prowadzone przez nie działania partyzanckie - jako działania podejmowane w warunkach braku wojsk regularnych - podstawową formą działań bojowych. W drugim przypadku główny ciężar walki zbrojnej spadać będzie na wojska regularne, własne / zmuszone do czasowego opuszczenia części terytorium lub utracie całości tarytorium własnego kraju walczące na terytorium sojusznika/ bądź sojusznicze, a prowadzone działania partyzanckie, uzupełniając działania bojowe tych wojsk, spełniać będą rolę pomocniczą. Przykładem pierwszych mogą być działania partyzanckie prowadzone na Kubie, w Algierii itp ; drugich - działania prowadzone w czasie drugiej wojny światowej na terenach Związku Radzieckiego, Polski, Francji itp.

Jakkolwiek skoncentrujemy się tu na działaniach partyzanckich uzupełniających działania bojowe wojsk regularnych, to wydaje się koniecznym podkreślić, że i samodzielnie prowadzone działania partyzanckie nie mogą przynieść rozstrzygającego zwycięstwa nad przeciwnikiem. Może ono zostać osiągnięte tylko wówczas gdy przeciwnik, w wyniku działań partyzanckich, zostanie na tyle osłabiony, że siły partyzanckie będą w stanie przejść do rozstrzygających działań regularnych.

Działania partyzanckie, jako działania bojowe prowadzone na tyłach przeciwnika nie mogą być rozpatrywane w oderwaniu od działań na froncie. Wysiłek bowiem działań prowadzonych na tyłach walczących wojsk nieprzyjaciela powinien być koordynowany z działaniami wojsk regularnych. Przy tym, ~~w warunkach istnienia rozległych sojuszów~~ jako wojska regularne przyjmować należy zarówno wojska własne, jak i wojska sojusznicze.

Czy i na ile działania partyzanckie w określonej wojnie czy też kompanii spełnią swoją rolę zależeć będzie od rozmiarów /rozmachu/ jakie przybiorą te działania.

~~Doświadczenia historyczne pokazują, że podstawowym czynnikiem warunkującym~~ rozwój działań partyzanckich jest uznanie przez większość społeczeństwa „sprawy " która stała się podstawą podjęcia tych działań, za swoją„ Sprawę " tą ~~zazwyczaj będzie wyzwolenie się od ucisku najeźdźcy /a w przypadku działań samodzielnych - od ucisku kolonizatora, lub „ własnego rządu "/~~. Będzie więc ona zawsze miała charakter polityczny /często nawet ideologiczny/. Uznanie politycznych celów walki stworzy warunki pełnego poparcia działań partyzanckich przez społeczeństwo, „ które - jak to lapidarnie ujął dowódca partyzantki wietnamskiej okresu walk z Francuzami Vo Nguyen Giap - jest dla

partyzantki tym, czym woda dla ryb". Poparcie rozpatrywać należy nie tylko w płaszczyznie materialnej, chociaż ma ono zasadnicze znaczenie w zakresie zaopatrywania sił partyzanckich, opieki lekarskiej, korzystania z transportu itp, ale i w płaszczyznie moralnej. Czynniki moralne, nie podając się żadnym obliczeniom, będą miały decydujące znaczenie w zakresie rekrutacji sił, utrzymania ich morale i dyscypliny, rozpoznania i łączności.

Na rozwój działań partyzanckich wpływ będą miały i takie czynniki jak : wcześniejsze ich przygotowanie, wsparcie z zewnątrz oraz teren. Występująca dawniej spontaniczność działa-ń partyzanckich coraz częściej zastępowana jest odgórnym ich przygotowaniem i kierowaniem. Przy tym doświadczenia wskazują, że wcześniejsze przygotowania zapewniają rozwinięcie tego rodzaju działań już w pierwszej fazie działań obronnych, a tym samym zapewniają im możliwość odegrania roli założonej w ogólnych, strategicznych planach wojny. To z kolei nie pozostanie bez wpływu na wsparcie działań partyzynckich z zewnątrz /wsparcie moralno - polityczne, wsparcie działaniem sił i środków zaangażowanych w walce na froncie zewnętrznym, wsparcie poprzez ludzi i sprzętu z tyłów w rejony działań partyzanckich/ oraz na lepsze wykorzystanie właściwości terenu /wcześniejsze przygotowanie baz, uzbrojenia itp/.

Uzupełniając działania bojowe wojsk regularnych działania partyzanckie spełniają dużą rolę w okresie prowadzenia przez te wojska działań obronnych i inną w okresie prowadzenia działań zaczepnych. W prowadzonej przez wojska regularne obronie działania partyzanckie odgrywają rolę „ hamulca " ; w działaniach zaczepnych - rolę „ przyszpieszacza ".

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA DZ.I
AGG IM. GEN. BR. K. SWIERCZEWSKIEGO
Nr ewid.....

II. NARASTANIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH PODJĘCIU DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH.

~~Działania partyzanckie mogą być skutecznie prowadzone jedynie~~ w warunkach gdy na terenie objętym tymi działaniami rozwinął się ruch oporu, a siły partyzanckie stanowią jego część przeznaczoną do prowadzenia walki zbrojnej.

Ruch oporu wyrasta na podłożu oporu ludności przeciwko najeźdźcy, okupantowi ~~bądź też „ własnemu rządowi " uciskającemu ludność~~. Początkowy, zazwyczaj nieskoordynowany opór ludności polegający najczęściej na uchylaniu się od wykonywania zarządzeń z biegiem czasu przybiera formy organizacyjne, rozwijając się w coraz gwałtowniejsze przeciwstawienie się ustanowionemu porządkowi. Z bardziej dynamicznym narastaniem oporu należy liczyć się w warunkach gdy :

- na części własnego terytorium lub poza jego granicami wojna toczy się dalej dając nadzieję przyszłego wyzwolenia ;
- postawa ludności jest nacechowana przywiązaniem do ideałów /„ sprawy " o które ma podjęć walkę.

Przyspieszanie narastania ruchu oporu powodowane jest zwykle i postępowaniem najeźdźcy. Brutalność i okrucieństwo ~~bowiem~~ - właściwe temu postępowaniu - oporu ludności najczęściej nie osłabia, a potęguje. Potwierdzają to przykłady. Takie skutki odnosiło ~~bowiem~~ postępowanie wojsk napoleońskich w Hiszpanii, także władz i wojsk hitlerowskich w czasie drugiej wojny światowej, także również obserwujemy obecnie w rezultacie postępowania Amerykanów w Wietnamie.

Doświadczenia walki narodu radzieckiego z najazdem niemieckim - szczególnie na terenach zachodniej Rosji oraz wschodniej

Białorusi i Ukrainy - wykazują się w rozwoju ruchu oporu poważną rolę odegrało wcześniejsze przygotowanie części organizacji partyjnej do pracy w podziemiu. Pomimo, że wysiłek organizacyjny w tym zakresie - jak się obecnie uważa[x/] podjęty został zbyt późno, w związku z czym przygotowania przeprowadzono w warunkach wielkiego pośpiechu, to pozwoliło to podjąć opór odrazu w sposób zorganizowany, jak i włączyć do walki zbrojnej na tyłach wroga pododdziały wojsk regularnych, które nie zdołały ujść przed nacierającymi wojskami przeciwnika.

Na działalność prowadzoną w ramach ruchu oporu złoży się :

- działalność polityczno - propagandowa mająca na celu przede wszystkim mobilizację społeczeństwa do walki, a ponadto demobilizację i demoralizację sił przeciwnika ;
- bierny opór polegający na utrudnianiu przeciwnikowi administrowania zajętym /utrzymywanym/ terytorium i wykorzystywania przez niego miejscowych zasobów /gospodarczych, ludzkich itp/ ;
- walka zbrojna zmierzająca, w warunkach prowadzenia przez przeciwnika działań wojennych, do osłabienia jego wysiłku wojennego.

Prowadzoną w ramach oporu walkę zbrojną przyjęło się określać jako działania partyzanckie.

Ruch oporu, pomimo to, że jego działalność jest zawsze prowadzona konspiracyjnie, przyjęto dzielić na ukryty i jawny. Ukryty - zazwyczaj rozwija się w rejonach gęsto zaludnionych i koncentruje się przede wszystkim na działalności polityczno - propagandowej oraz biernym oporze. Walka zbrojna ograniczana jest

---

x/ " Druga Wojna Światowa - Ruch oporu w Europie", opracowanie P.K. Ponamarenko "Niektóre problemy organizacji kierowania ruchem partyzanckim". Wyd. "Nauka", Moskwa 1966.
Peko Depczewic "Jak walczyliśmy". Wyd.MON, Warszawa 1958 r.

przede wszystkim
~~zazwyczaj~~ do zabezpieczenia poważniejszych akcji dywersyjnych i likwidacji szczególnie niebezpiecznych dla ruchu oporu ludzi /wysługujących się przeciwnikowi, znienawidzonych przedstawicieli władz/, przy czym prowadzą ją najczęściej członkowie grup bojowych, (nazywanych często grupami lub oddziałami wypadowymi bądź ogólnie - siłami garnizonowymi) którzy po wykonaniu akcji w dalszym ciągu żyją w warunkach legalnych. Jawny - zazwyczaj rozwija ~~się~~ się w rejonach słabo zaludnionych /terenach lesistych, bagnistych, górzystych stwarzających możliwość przeżycia i walki tym sposród członków ruchu oporu, którzy zerwali z legalnym trybem życia i przeszli niejako na warunki polowe. Koncentruje się on przedewszystkim na walce zbrojnej, przy czym walkę tę prowadzą członkowie ruchu oporu, występujący jawnie, często w umundurowaniu, w pododdziałach i oddziałach partyzanckich zorganizowanych na wzór wojskowy.

Cele realizowane przez jawnie występujące oddziały partyzanckie (kierowane przez ogólne (polityczne) kierownictwo ruchu oporu) wymagają wykorzystywania, a nierzadko i podporządkowywania im działalności ruchu oporu prowadzonej w sposób ukryty. Jawnie prowadzone działania partyzanckie, pogłębiając działalność polityczno - propagandową i bierny opór, są z kolei i uzupełniane tą działalnością ~~bojową~~. Uzupełnia je ponadto prowadzona w sposób ukryty działalność bojowa (grup bądź oddziałów wypadowych). Akcje grup bojowych rozszerzają ~~niejako~~ walkę zbrojną jawnie działających oddziałów partyzanckich, przenosząc tą walkę zazwyczaj z rejonów zalesionych do dużych skupisk miejskich.

Wkład sił garnizonowych do prowadzonej w ramach ruchu oporu walki zbrojnej nie ograniczy się tylko do prowadzonych przez te siły akcji bojowych. Siły garnizonowe często bowiem biorą również bezpośredni udział w działaniach bojowych prowadzonych przez jawnie działające oddziały partyzanckie. Przy tym siły te mogą brać udział w tego rodzaju działaniach ze względu na :

- znajomość terenu na którym mają być przeprowadzane działania lub obiektów przeciwko którym mają one być skierowane ;
- konieczność ilościowego wzmocnienia oddziału partyzanckiego na okres konkretnej operacji.

Siły garnizonowe spełniają ponadto niejako rolę rezerw osobowych oddziałów partyzanckich. Uzupełniają one stany osobowe oddziałów w przypadku zaistnienia konieczności powiększenia oddziału lub uzupełnienia poniesionych przez oddział strat, jak też poprzez kierowanie do jawnie działających oddziałów partyzanckich ludzi "spalonych"w garnizonach.

Działania partyzanckie - jakkolwiek ich skuteczność związana jest z rozwojem ruchu oporu - mogą jednak być zapoczątkowane nie tylko przez siły przewidziane do prowadzenia walki zbrojnej w ramach ruchu oporu. Mogą one być podjęte ponadto przez wojska, które po ~~ich~~ rozbiciu w działaniach regularnych, pozostały na terenach zajętych przez przeciwnika, lub też przez siły przerzucane ~~na te tereny~~ z zewnątrz.

~~Podjęcie~~ /zapoczątkowanie/ działań partyzanckich w ~~warunkach narastającego oporu społeczeństwa~~ przeciwko najeźdźcy /~~ustanowionemu porządkowi~~/ może nastąpić z rozmysłem lub pod naciskiem warunków. W pierwszym przypadku działania partyzanckie podejmują konspiracyjne ~~siły wojskowe~~ powoływane do życia i kierowane do działań przez ogólne /polityczne/ kierownictwo ruchu oporu. W drugim przypadku działania takie mogą być następstwem żywiołowo narastającej samoobrony społeczeństwa, zwiększania się ilości ludzi zmuszonych do ukrywania się przed represjami itp.

Kontynuowanie walki zbrojnej na tyłach nieprzyjaciela przez wojska rozbite w działaniach regularnych tworzy warunki podjęcia działań partyzanckich już od pierwszych dni okupacji. ~~Przy tym~~

Powodzenie podejmowanych w ten sposób działań może być spotęgowane przygotowaniem przejścia do działań partyzanckich w okresie poprzedzającym wybuch wojny. Wczesne podjęcie działań partyzanckich umożliwia nie tylko wiązanie sił przeciwnika działaniami na jego tyłach już od pierwszych dni działań wojennych, ale i mobilizuje ludność do oporu przeciwko najeźdźcy, przyspieszając organizacyjne ukształtowanie się ruchu oporu.

Podjęcie działań partyzanckich przez siły przerzucane z zewnątrz możliwe jest wówczas gdy na terenie mającym stanowić rejon przyszłych działań działa ukryty ruch oporu bądź istnieją grupy sprzyjające tego rodzaju działaniom. W przypadku braku zorganizowanego ruchu oporu siły przerzucane z zewnątrz - podobnie jak rozbite wojska reguralne podejmujące działania na tyłach przeciwnika - przyśpieszać będą narastanie oporu, stając się niejako jego trzonem.

Większość teoretyków zajmujących się działaniami partyzanckimi w ich rozwoju wyróżnia trzy okresy /nazywane niejednokrotnie również etapami bądź fazami działań/.

- Pierwszy okres charakteryzujący się głównie łączeniem drobnych, izolowanych od siebie, grup prowadzących najczęściej nieskoordynowane działania sabotażowo - dywersyjne.
- Drugi okres charakteruzujący się głównie rozszerzaniem objętych wspólnym dowództwem oddziałów wiążących walkę siły przeciwnika kierowane do ich likwidacji.
- Trzeci okres charakteryzujący się głównie panowaniem sił partyzanckich w poszczególnych rejonach kraju prowadzących działania stanowiące realizację zadań ujętych w ogólnym planie wojny. x/

x/. Czwarty okres wyróżniamy zarówno przez naszego rodaka K.B. Stolzmana, jak i przez Ma - Tse - Tunga oraz P. Depczewica /jugosłowianin/, obejmuje okres w którym rozwój działań partyzanckich pozwala przejść sformowanej w oparciu o siły partyzanckie armii wyzwoleńczej do działań regularnych. Dotyczy on więc działań partyzanckich określanych jako samodzie

Tak więc następujące po sobie okresy są niejako kolejnymi fazami eskalacji działań partyzanckich, które aby nie stać się działaniami krótkotrwałymi muszą z każdym dniem przybierać na sile. Tylko bowiem ich stałe narastanie prowadzić może do odegrania roli jaka została im wyznaczona w prowadzonych działaniach wojennych, a co za tym idzie do spełnienia stawianych im celów.

III. CELE DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH i REALIZOWANE W ICH RAMACH ZADANIA OGÓLNE.

Z podanego we wstępie określenia pojęcia działań partyzanckich oraz rozważań ich (dotyczących) miejsca i roli we współczesnych działaniach wojennych nie trudno wyprowadzić istotę celów tych działań. Sprowadzić ją można do wniesienia przez siły partyzanckie maksimum wkładu do zwycięstwa nad nieprzyjacielem. Stąd i ogólne cele działań określić można jako :

1. zmniejszanie siły bojowej nieprzyjaciela ;
2. utrudnianie i opóźnianie działań bojowych nieprzyjaciela ;
3. osłabienie stanu moralnego i woli walki nieprzyjacielskich sił zbrojnych ;
4. ograniczanie wykorzystania i eksploatacji terenów okupowanych przez nieprzyjaciela ;
5. rozwijanie i umocnienie woli narodu do przeciwstawiania się ustanowionemu porządkowi.

Cele te partyzanci osiągają poprzez : atakowanie i przerywanie linii komunikacyjnych nieprzyjaciela ; nękanie i zadawanie strat siłom zbrojnym nieprzyjaciela ; niszczenie nieprzyjacielskich urządzeń tyłowych ; przechwytywanie bądź

niszczenie nieprzyjacielskiego zaopatrzenia.

Realizacja wymienionych celów wymaga od sił partyzanckich - poza prowadzonymi przez nie działaniami bojowymi - udziału w prowadzeniu działań psychologicznych i wywiadu na korzyść wojsk regularnych.

Osiągnięcie celów działań partyzanckich nie polega na uzyskiwaniu w trakcie ich prowadzenia jedynie sukcesów militarnych, lecz przedewszystkim na wytworzeniu atmosfery stałej niepewności przeciwnika. Atmosfery zmuszającej przeciwnika do wydzielania coraz większych ilości sił do ochrony rozlokowanych na tyłach walczących wojsk obiektów wojskowych bądź też obiektów niezbędnych do wykorzystywania przez wojska. Widocznym skutkiem osiągania celów działań partyzanckich będzie ściąganie coraz to nowych kontyngentów sił przeciwnika z frontu do osłony tyłów i komunikacji.

Z jakim skutkiem realizowane były cele działań partyzanckich w okresie drugiej wojny światowej świadczy szereg przykładów dotyczących tego okresu. Wydaje się, że nie od rzeczy będzie przytoczyć niektóre z tych przykładów.

" Działania partyzanckie - pisze płk. Demange o działaniach partyzantów rdzieckich - w ogromnym stopniu przyczyniły się do wyczerpania i unieruchomienia armii Hitlera". Potwierdza to fakt, że „ dowództwo niemieckie musiało utrzymać w Rosji taką samą ilość ludzi na tyłach co i na froncie".x/ Ocena ta znalazła odbicie zarówno w szeregu znanych wypowiedziach wyższych dowódców armii

---

x/. płk. Demange „ Partyzantra. Od Wercyngetoryksa do Mao Tse Tunga ", Rerne Militaire Generale, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG. nr 6/61.

niemieckiej,x/ jak i w dokumentach z okresu wojny. W instrukcji dotyczącej zwalczania partyzantów mówi się naprzykład : „ Działania partyzanckie /w orginale „Der Bandenkrieg "/ z biegiem czasu znacznie przybrały na sile /podkreślenie w orginale/, zwiększył się ich zasięg, wzrosło znaczenie, tak, że z ich powodu byliśmy zmuszeni ściągnąć z frontu poważne kontyngenty sił własnych". Konieczność szukania tego rodzaju rozwiązań stanie się w pełni zrozumiała gdy uwzględni się, że naprzykład w „ walce o szyny " w sierpniu 1944 roku jednocześnie wzięło udział 541 oddziałów partyzantki radzieckiej.

Siły okupanta utrzymane wiosną 1944 r. na terenie tylko tzw. Generalnej Guberni oceniane są na 120 tys. policji i kilkaset tysięcy żołnierzy. Przy tym do działań przeciwpartyzanckich okupant zmuszony był wydzielać siły liczące po kilkadziesiąt tysięcy żołnierzy, które pomimo to nie mogły opanować sytuacji.

Siły wojsk niemieckich i ich sojuszników uwiązane w walkach partyzantów jugosłowiańskich oceniane są na około 30 dywizji. Przy tym pomimo pogorszenia się sytuacji tak na froncie wschodnim, jak i od 1944 roku na froncie zachodnim, siły te musiały stale być zwiększone.

Pomoc wojskom anglosaskim lądującym we Francji ze strony partyzantów francuskich głównodowodzący tymi wojskami gen. Eisenhower oceniał jako równowartość conajmniej 12 dywizji.

Podane cele działań partyzantów właściwe są zarówno tej fazie działań wojennych, która charakteryzować się będzie prowadzeniem przedewszystkim działań obronnych, jak i tej w której dominować będą działania zaczepne. Są one również właściwe działaniom

---

x/. Np. Feldmarszałek von Manstein na procesie sądowym podał, że w 1944 r. w strefie działań GA „CENTRUM" w ciągu 7 godz. miało miejsce blisko 1000 napadów na drogach, szlakach kolejowych i na urządzenia tyłowe.

partyzanckim prowadzonym zarówno na bliskich, jak i na głębokich tyłach przeciwnika. W każdym jednak wypadku, w jakich są prowadzone działania partyzanckie nie pozostają bez wpływu na bardziej szczegółowe określanie celów działań, a co za tym idzie i realizowanych w ich ramach zadań.

W fazie działań obronnych zadania partyzantów na kierunkowane muszą być na opóźnianie działań zaczepnych przeciwnika. Na bliskich tyłach wojsk nieprzyjacielskich zadania wówczas winny być koncentrowane na dezorganizowanie dowodzenia i zabezpieczenie rozpoznania na korzyść wojsk regularnych. Na głębokich tyłach partyzanci winni koncentrować swój wysiłek przedewszystkim na działaniach przeciwko komunikacjom, na niszczeniu środków niezbędnych na polu walki /sprzęt i zaopatrzenie/ oraz na uniemożliwianiu wykorzystywania zasobów zajętego terytorium.

W fazie działań zaczepnych zadania partyzantów nakierunkowane muszą być na ułatwienie powodzenia wojskom własnym. Stąd też głównym celem działań partyzanckich w tym okresie staje się izolacja pola walki na głównych kierunkach natarcia wojsk reguralnych. Izolacja pola walki wymaga koncentracji zadań realizowanych w ramach działań partyzanckich przedewszystkim na działaniach przeciwko komunikacjom. Dla realizacji tego celu w okresie przygotowywania operacji działania partyzanckie, w tym szczególnie prowadzone na bliskich tyłach przeciwnika, mogą być nacelowane na zmylenie przeciwnika. Manewr tego rodzaju z powodzeniem zastosowany został wiosną 1944 roku w strefie obrony GA " Centrum", gdzie przed rozpoczęciem działań zaczepnych przerwano działania partyzanckie na północnym odcinku obrony wymienionego zgrupowania wojsk niemieckich oraz dokonano pozornego przerzutu wojsk radzieckich na

odcinek południowy. Wszystko to skłoniło dowództwo ~~G.A~~ (Grupy Armii do) przerzucenia odwodów na południe. Dokonane uderzenie wojsk radzieckich na kierunku północnym oraz skoordynowane (z nim) działania partyzanckie przeciwko komunikacjom uniemożliwiające przerzut odwodów zapewniły pełny sukces podjętej operacji. Zadania partyzantów prowadzących działania na bliskich tyłach - podobnie jak w fazie działań obronnych - są koncentrowane ponadto na dezorganizowanie nieprzyjacielskiego systemu łączności i dowodzenia oraz zabezpieczenie rozpoznania na korzyść wojsk regularnych. Na głębokich tyłach partyzanci ponadto mogą udzielać pomocy wojskom regularnym poprzez uchwytywanie i zabezpiedzanie przepraw na przeszkodach wodnych, blokowanie i likwidację pozostających na tyłach zgrupowań wojsk przeciwnika, uniemożliwianie ewakuacji majątku i dóbr kulturalnych narodu.

IV. WARUNKI DZIAŁAŃ A WŁAŚCIWOŚCI ORGANIZACJI i DOWODZENIA SIŁAMI PARTYZANCKIMI ORAZ ZASADY WALKI PARTYZANCKIEJ.

Ogólne, wypracowane w ciągu szeregu stuleci, zasady walki zbrojnej - takie jak: koncentracja wysiłku, konsekwencja działań, prymat działań zaczepnych, posiadanie odwodów, zaskoczenie, ekonomia sił, współdziałanie i zabezpieczenie działań - znajdują zastosowanie zarówno w działaniach regularnych, prowadzonych na zewnętrznym frocie walki, jak w działaniach prowadzonych na tyłach wojsk przeciwnika. Znajdą więc zastosowanie i w działaniach partyzanckich. ~~W działaniach partyzanckich~~ nie mogą być jednak ~~bezkrytycznie naśladowane~~ (Stosowane w działaniach regularnych wyższego szczebla bezkrytycznie naśladowane w działaniach partyzanckich, jakie nasilanie mogłoby) sposoby realizacji tych zasad stosowane może bowiem przynieść wręcz odwrotne skutki. Dla zilustrowania ~~tego~~ można posłużyć się przykładem (Ilustracja może być) koncentracji sił /w sensie ilościowego nagromadzania sił/, ~~która jako sposób~~ realizacji (zasady (wyższego szczebla niż w działaniach regularnych)) zasady koncentracji wysiłku w działaniach regularnach najczęściej

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA DZ. Nr ewid. ..... AKAD. IM. GEN. BR. K. SWIERCZEWSKIEGO

jest warunkiem powodzenia, zaś w działaniach partyzanckich najczęściej przynosi niepowodzenia. Stosowanie więc omawianych zasad walki zbrojnej w działaniach partyzanckich wymaga uwzględnienia właściwych tym działaniom warunków. One bowiem mają decydujący wpływ na to, że w działaniach partyzanckich niektóre z omawianych zasad są szczególnie eksponowane oraz, że sposób ich realizacji przybiera formy odmienne niż w działaniach regularnych.

Na warunki, które w sposób zasadniczy determinują charakter działań partyzanckich składa się przedewszystkim to, że działania te prowadzone są :

- na terytorium zajętym przez wojska nieprzyjaciela, niejako w warunkach stałego "okrążenia" ;
- przy ogromnej technicznej i ogniowej, a nierzadko i liczebnej przewadze wojsk przeciwnika.

Czynniki te przynosząc korzyści przeciwnikowi karzą jednocześnie siłom partyzanckim szukać takich rozwiązań, które by korzyści te niwelowały.

Zabezpieczenie swobody działań na terytorium zajętym przez wojska nieprzyjaciela zmusza prowadzące te działania siły do stałego przestrzegania konspiracji. Przeciwstawianie się wojskowej przewadze przeciwnika wymaga stosowania w działaniach partyzanckich właściwej tym działaniom taktyki, polegającej ogólnie biorąc na wykonaniu szybkich i silnych uderzeń przy jednoczesnym unikaniu podejmowania otwartej walki.

Problemy zarówno konspiracji jak i taktyki w działaniach partyzanckich nie dadzą się od siebie oddzielić. Osobne ich traktowanie jest niemożliwe. Konspiracja przyczynia się do zachowania

sił partyzanckich i przygotowania działań. Rozwiązania taktyczne dopełniają ją z kolei w zakresie przeprowadzania przygotowanych działań.

A. PODSTAWOWE WŁASCIWOSCI DOBORU ORGANIZACJI i DOWODZENIA SIŁAMI PARTYZANCKIMI.

Zarówno wymagania konspiracji, jak i stosowanie partyzanckiej taktyki szczególnie wyeksponowują rolę spraw związanych z organizacją sił partyzanckich - doboru kadrowego, rozwiązań organizacyjnych i rozwiązań w zakresie dowodzenia.

Partyzantami mogą być tylko ochotnicy. Przy tym wymaga się od nich szeregu predyspozycji fizycznych, umysłowych i moralnych, pozwalających na przystosowanie się do życia w oddziale partyzanckim i na wykonywanie zadań bojowych.

Ludzie nie posiadający walorów pozwalających się przystosować do życia w oddziale mogą wykonywać szereg ~~działań~~ zadań pomocniczych nie zmieniając dotychczasowego trybu życia. Znane ogólnie jest poświęcenie kobiet które w czasie drugiej wojny świa towej powszechnie bodaj spełniały funkcje łączniczek. Wiele również zadań z zakresu rozpoznania, zaopatrywania itp wykonywały nie tylko kobiety, ale zarówno osoby starsze, jak i nawet dzieci.

Możliwość infiltracji nieprzyjaciela wymaga stosowania przy doborze sił partyzanckich nie ~~tylko właściwej postawy politycznej~~ ale i odpowiedniego sprawdzenia każdego kandydata. Tego rodzaju sprawdzeanie nie może jednak całkowicie ustrzec siły partyzanckie przed zdradą, stąd w działaniach partyzanckich szczególnego znaczenia nabiera zabezpieczenie kontrwywiadowcze.

Podstawową zasadą, która zawsze była uwzględniana przy

określaniu struktury organizacyjnej sił partyzanckich jest unikanie schematyzmu. Wszelki bowiem schematyzm jest " wrogiem " zarówno konspiracji, jak i partyzanckich zasad taktycznych. Stosowanie jednolitych wzorców organizacjynych z jednej strony sprzyjałoby przeciwnikowi w rozszyfrowywaniu sił partyzanckich, a w konsekwencji i ich zwalczaniu, z drugiej strony zaś nie pomagałoby w wykonywaniu zadań, które przecież zależą od tego kiedy i gdzie są wykonywane :

Liczebność oddziałów podejmujących działania partyzanckie w pierwszym okresie lub w dużych miastach jest raczej niewielka, ogranicza się często nawet do kilku osób, a struktura organizacyjna oddziałów przystosowana do prowadzenia działań w sposób ukryty. W miarę intensyfikacji działań partyzanckich liczebność oddziałów zwiększa się, a ich struktura organizacjyna ma tendencję do upodobniania się do organizacji istniejącej w wojskach regularnych.

Na wielkość liczebność oddziałów, wpływają a niekiedy i warunkują istniejące w rejonie działań partyzanckich warunki naturalne. Dogodne dla działań ukształtowanie terenu, szczególnie istnienie masywów leśnych, pozwala zazwyczaj na rozwój i utrzymanie liczebnie większych oddziałów.

Doświadczenia zarówno z okresu drugiej wojny światowej, jak i do tej pory prowadzonych działań w Wietnamie Południowym pozwalają wyróżniać dwa typy oddziałów. Są nimi oddziały do których przylgnęła u nas w czasie ostatniej wojny nazwa " oddziałów garnizonowych ", oraz nazywane również " samoobrony ", oraz oddziały określane jako " leśne ". Pomimo, że pierwszym z nich wiele miejsca poświęcono przy omawianiu ukrytej działalności ruchu oporu wydaje się koniecznym podkreślić jeszcze, że składają się z

członków ruchu oporu, którzy po wykonaniu określonej akcji nadal prowadzą legalny tryb życia /żyją w dotychczasowym miejscu zamieszkania i ~~często~~ pracują zawodowo /najczęściej stanowią bojową "egzekutywę" terytorialnych ogniw ruchu oporu, przy czym prowadzone przez nie działania nie wychodzą w zasadzie poza teren odpowiedzialności danego ogniwa ruchu oporu. Drugie składają się z ludzi stale przebywających w oddziale, /skierowanych przez terytorialne ogniwa ruchu oporu, przy tym często dla uniknięcia aresztowania/. Na nie też spada główny ciężar walki zbrojnej z przeciwnikiem prowadzonej w określonych, stosunkowo dużych rejonach.

Warunki w jakich prowadzone są działania partyzanckie nakładają szczególnie dużą odpowiedzialność na dowódców oddziałów partyzanckich. Otrzymane ~~przez oddział~~ zadania przekazywane są zazwyczaj w formie bardzo ogólnikowej, zwięzłej, bez podawania zamiaru przełożonego ani położenia zadań sąsiadów /podawanych dowódców w działaniach regularnych/. Sposób wykonania postawionych zadań w zasadzie zawsze pozostawiany jest inicjatywie dowódców oddziału. ~~Przy tym stała~~ możliwość ~~znalezienia się~~, nawet bardzo małej jednostki partyzanckiej, w zupełnym odosobnieniu od pozostałych sił partyzanckich, a nierzadko i brak możliwości uniknięcia walki z przeważającymi siłami przeciwnika wymaga dużej samodzielności dowódców i na najniższych szczeblach dowodzenia.x/

X/. Nie zdeaktualizowały się tu wskazówki sformułowane jeszcze przez K.B. Stolzmana który w swej pracy „Partyzantka" pisał: „Prawie tylko dla porządku wspominamy o wyższym oficerze. Stanowisko jego ważniejsze niżli podporucznika, lecz powstaniu więcej zależy na podporucznikach. Główną jego powinnością wyrabianie, kształcenie i dobieranie doskonałych podporuczników /pokreślenie autora/. Trzeba żeby się na nich znał, a był ich poradnikiem, kierownikiem, nauczycielem. A nie wtedy dobrym jest przywódca, gdy sam odbywać chce czynności do nich należące albo gdy trzyma ich jak na paskach i podpowiada im każdy szczegół, ale wtedy gdy wprawia ich do właściwego, im przypadającego obowiązku /podkreślenie moje/. K.B. Stolzman „Partyzantka", wyd. „Prasa Wojskowa", W-wa 1949.

W oddziałach/pododdziałach/ partyzanckich bardziej niż w innych jednostkach, dowódca musi ponadto potrafić narzucać wolę wykonania zadań często wprost przekraczających możliwości oddziału /pododdziału/.

W systemie dowodzenia siłami pyrtyzanckimi, obok dowództw jednostek partyzanckich, wyróżnić należy dowództwa regionalne sprawujące władzę partyzancką na określonych obszarach geograficznych czy administracyjnych. Dowództwa regionalne /dowództwa, sztaby, ~~oddziały, wydziały~~ - podlegając regionalnemu kierownictwu ruchu oporu lub stanowiąc wojskową komórkę tego kierownictwa - sprawują prawie wszystkie funkcje sztabowe i administracyjne na korzyść podległych im oddziałów, tym samym uwolniając w znacznym stopniu od tych funkcji dowództwa oddziałów. Doświadczenia drugiej wojny światowej wykazują, że na dowództwach regionalnych spoczywały przedewszystkim zadania :

- prowadzenie rozpoznania sił nieprzyjaciela, jego planów dotyczących zwalczania sił partyzanckich oraz obiektów wykorzystywanych przez nieprzyjaciela dla celów wojennych ;
- prowadzenia pracy kontrwywiadowczej w celu uchronienia partyzanckiego systemu dowodzenia, wywiadu, łączności, zaopatrywania itp. przed dekonspiracją i infiltracją nieprzyjaciela do szeregów partyzanckich ;
- zaopatrywanie oddziałów partyzanckich zwłaszcza w broń, amunicję, materiały wybuchowe itp ;
- organizacji pomocy rannym wymagającym leczenia szpitalnego.

Ogniwa ruchu oporu obejmujące swym zasięgiem obszar nie większy niż powiat w zasadzie nie „posiadają" ~~jednie działających oddziałów~~ partyzanckich. Stąd dowództwa regularne ~~występują zazwyczaj na szczeblach wyższych,~~ obejmujących zasięgiem swej działalności

~~obszar~~ teren odpowiadający obszarowi kilku naszych powiatów /np. w AL dowództwo okręgu/, obszarowi województwa /np. w AK komenda okręgu/ lub obszarowi kilku województw /np. w Związku Radzieckim republikański sztab ruchu partyzancki, ego/ w AL dowództwo odwodu, AK dowództwo obszaru/.

Dowództwa regionalne podlegają zazwyczaj dowództwu krajowemu. W przypadku utraty tylko części terytorium kraju rolę dowództwa krajowego w zasadzie spełnia sztab partyzancki podlegający bądź stanowiący komórkę organizacyjną naczelnego dowództwa pozostającego na terytorium nie zajętym przez nieprzyjaciela. /Np. radziecki sztab partyzancki, nasz sztab partyzancki po wyzwoleniu ziem polskich na prawym brzegu Wisły/. Sztab ten w ramach ogólnego kierownictwa ruchem partyzanckim synchronizuje działania partyzanckie z działaniami prowadzonymi na froncie zewnętrznym, organizuje przerzuty na tyły nieprzyjaciela sprzętu bojowego, kadry instruktorskiej itp. W przypadku utraty całości terytorium kraju dowództwo krajowe /powstałe w warunkach okupacji bądź pozostawione przed opuszczeniem kraju/, będące zazwyczaj częścią ogólnego kierownictwa ruchu oporu, pozostaje na terytorium zajętym przez nieprzyjaciela, a realizacja podanych uprzednio zadań zabezpiecza-~~na jest~~ poprzez współdziałanie dowództwa krajowego z naczelnym dowództwem wojsk sojuszniczych. Współdziałanie to jest zabezpieczane poprzez specjalne tworzone przy tych ostatnim sztaby partyzanckie /np. Polski i Czechosłowackie Sztaby Partyzanckie w ZSRR/ bądź misje łącznikowe dowództwa sojuszniczego, które działają przy dowództwie krajowym /np. Aliancka Misja Łącznikowa w Jugosławii/.

Dla ~~zabezpieczenia~~ współdziałania w strefie przyfrontowej mogą być organizowane sztaby, oddziały bądź wydziały partyzanckie przy ~~związkach~~ operacyjnych /frontach, armiach/.

B. PODSTAWOWE WŁASCIWOSCI PLANOWANIA i ZABEZPIECZENIA DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH.

Warunki w jakich są podejmowane i prowadzone działania partyzanckie, szczególnie zaś konieczność stałego przestrzegania konspiracji, stawiają i szereg - właściwych tym działaniom - wymagań w zakresie planowania i organizacji zabezpieczenia działań.

Działania partyzanckie - podobnie zresztą jak każde inne działanie bojowe - prowadzone są w oparciu o uprzednio rozpracowane plany. Warunki w jakich działania te są prowadzone powodują to, że zarówno na szczeblu centralnym, jak i dowództw regionalnych plany mają charakter okresowy, przy tym ograniczane są zazwyczaj tylko do określenia głównego wysiłku działań. Natomiast plany poszczególnych operacji, a przedewszystkim poszczególnych akcji, muszą być rozpracowywane do najdrobniejszych szczegółów. Uwzględnia się w nich szczegółowe zadania dla każdego niemal uczestnika akcji. Określa się : sposób dojścia do przewidywanego obiektu działań, miejsce zbiórki do uderzenia, sposób uderzenia, sposób zabezpieczenia uderzenia i odejścia, sposób opuszczania rejonu akcji oraz miejsce zebrania się oddziału po wykonaniu zadania.

Tego rodzaju plany wymagają nie tylko precyzyjnej organizacji współdziałania, zakładającej niejednokrotnie niemal „wyreżyserowanie" przebiegu planowanej akcji, ale i wszechstronnego uwzględnienia organizacji zabezpieczenia działań. Przy tym szczególnie ważną rolę w tym zakresie odgrywa : zabezpieczenie kontrwywiadowcze, rozpoznanie łączność, zaopatrywanie /szczególnie w broń, amunicję i środki minerskie/ oraz pomoc lekarska.

Zadaniem kontrwywiadowczego zabezpieczenia jest uchronienie sił partyzanckich przed infiltracją do ich szeregów agentury

nieprzyjaciela oraz przed zdradą samych partyzantów. Właściwe rozwiązanie tego problemu przeciwdziałania nie tylko planom przeciwnika w zakresie działań przeciwpartyzanckich ale i powstawaniu w szeregach partyzanckich atmosfery nacechowanej wzajemnymi podejrzeniami. Atmosfery, której skutki są szczególnie groźne w warunkach prowadzenia działań na tyłach nieprzyjaciela, w warunkach konspiracji. Właściwe rozwiązanie zabezpieczenia kontrwywiadowczego pozwala ponadto stosować przedsięwzięcia dezinformacyjne , które znowu nabierają szczególnego znaczenia w warunkach konspiracji i militarnej przewagi przeciwnika. Wszystko to stwarza warunki własnego bezpieczeństwa powinno stać się jednym z elementów zapewniających tak ważną dla działań partyzanckich, choć i nie tylko dla partyzanckich, swobodę działań.

Kontrwywiadowcze zabezieczenie najlepsze skutki osiąga wówczas gdy daje możliwość zdobywania informacji bezpośrednio z ośrodków planujących działalność dla zneutralizowania której organizuje się zabezpieczenie kontrwywiadowcze. W działaniach partyzanckich najbardziej właściwym rozwiązaniem w zakresie ich kontrwywiadowczego zabezpieczenia jest posiadanie „swoich ludzi" w aparacie policyjnym przeciwnika.

Powodzenie i skuteczność działań partyzanckich zależy w dużym stopniu od dobrze zorganizowanego rozpoznania. Możliwości rozpoznawcze partyzanckie w zakresie prowadzenia rozpoznania nie mogą jednak zostać nie wykorzystane i w zakresie zdobywania informacji dla wojsk prowadzących działania na froncie zewnętrznym. Stąd rozpoznanie organizowane przez siły partyzanckie powinno spełniać dwa podstawowe zadania :

- dostarczania wiadomości niezbędnych dla planowania działań partyzanckich ;

- dostarczania wiadomości o nieprzyjacielu własnym bądź sojuszniczym wojskom operacyjnym.

Możliwość pełnego wykonania obu tych zadań tkwi w tym, że obok sił partyzanckich biorą udział w ich wykonywaniu i ci członkowie ruchu oporu, którzy bezpośrednio nie są angażowani w działalności zbrojnej. Wykonaniu tych zadań sprzyja ponadto ścisłe powiązanie sił partyzanckich z ludnością cywilną.

W ramach rozpoznania mającego na celu organizację zabezpieczenia działań partyzanckich niezbędnym jest zdobywanie wiadomości przedewszystkim odnośnie : obiektów mogących stanowić cel działań partyzanckich, sił przeciwnika które mogą podjąć przeciwdziałanie oraz warunków terenowych umożliwiających skryte podejście do obiektu działań, a następnie skryte wycofanie się. Przy tym obiektami mającymi stanowić cel działań partyzanckich mogą być zarówno budowle czy urządzenia /zakłady przemysłowe/, urządzenia komunikacyjne, lotniska składy itp/, jak i skupiska ludzkie czy nawet pojedyńcze osoby /sztaby, pododdziały wojskowe, więzienia, obozy jeńców, wysocy funkcjonariusze przeciwnika itp/. Niedostateczne roznanie nawet jednego z podanych elementów może doprowadzić do niepowodzenia podejmowanej akcji.

Dla lepszego wykorzystania możliwości sił partyzanckich w zakresie zdobywania wiadomości interesujących wojska operacyjne do oddziałów partyzanckich mogą zostać oddelegowani z za linii frontu specjaliści z dziedziny wywiadu. Pracę swoją opierają oni na specjalnie wydzielonych do wykonywania zadań wywiadowczych członkach ruchu oporu, jak i na zorganizowanej do realizacji tych zadań sieci współpracowników. Przekazywanie zebranych wiadomości za linią frontu dokonywane jest najczęściej

przy wykorzystaniu łączności radiowej.

Wiadomości zdobywane do wykorzystania zarówno w działaniach partyzanckich, jak i w działaniach wojsk operacyjnych wykorzystuje się poza tym w prowadzonych działaniach psycholigicznych.

Łączność partyzancką należy rozpatrywać w dwojakim aspekcje - jako :

1. - łączność obejmującą ogniwa ruchu oporu i sił partyzanckich na terytorium zajętym przez przeciwnika, niejako "wewnętrzną";

2. - łączność mającą zapenić możliwość kontaktu z kierowniczymi ogniwami pozostającymi za linią frontu, niejako "zewnętrzną".

W czasie drugiej wojny światowej podstawowym rodzajem łączności między ogniwami ruchu oporu i siłami partyzanckimi na terytorium zajętym przez przeciwnika była łączność kurierska. Na niższych szczeblach dowodzenia wykorzystywano ponadto łączność sygnalizacyjną i telefoniczną w sieciach telekomunikacyjnych ruchu publicznego, na wyższych -łączność radiową.

Łączność sygnalizacyjną organizuje się zazwyczaj dla przekazywania nieskomplikowanych danych o charakterze informacyjnym i alarmowym, naprzykład dla przekazania sygnału informującego o tym, że oddział może bez obaw wchodzić do wsi, zajmować przygotowaną bazę itp. lub dla zaalarmowania o przygotowanej przez nieprzyjaciela zasadzce. Sygnały mogą być zarówno dźwiękowe, jak i wzrokowe; zawsze jednak muszą być z góry umówione, proste i jednoznaczne. W rozmowach telefonicznych konieczne jest posługiwanie się umówionymi hasłami włączając je w „niewinną"

treść rozmowy dla uniknięcia możliwości rozszyfrowania treści przekazywanej informacji przy stosowaniu przez przeciwnika podsłuchu. Wykorzystywanie sprzętu radiowego ogranicza możliwość wykrycia drogą radionamierzania miejsca pracy radiostacji, a co za tym i rozmieszczenia oddziału. Niemniej wydaje się możliwym wysunięcie tezy, że ze względu na stały rozwój techniki łączności /zmniejszanie gabarytów sprzętu, zmniejszanie czasu nadawania itp/ środki radiowe w przyszłości będą szerzej stosowane, jak to miało miejsce w okresie ostatniej wojny.

Dla łączności kurierskiej organizowana jest specjalna sieć łączników oraz punktów i skrzynek kontaktowych. Łącznicy i punkty kontaktowe wykorzystuje się przedewszystkim do przekazywania informacji ustnych, skrzynki kontaktowe /jako sposób łączności bezosobowej/ - do przekazywania informacji na pismie. W przypadku konieczności przekazywania informacji na piśmie ich treść uformowana jest w sposób jaknajbardziej skrócony i zaszyfrowany. W przypadku zaś konieczności przekazywania dokumentów kurierzy bądź łącznicy wykonywać powinni powierzone im zadanie w warunkach stosowania „obstawy".

Za podstawowy rodzaj łączności ruchu partyzanckiego z kierowniczymi ogniwami pozostającymi za linią frontu należy uważać łączność radiową. Doświadczenia z okresu drugiej wojny światowej dowodzą, że obok łączności radiowej, istnieje możliwość posługiwania i tu łącznością kurierską. Z tego rodzaju łączności korzystały dla przykładu : Komenda Główna AK dla kontaktów z Londynem - wykorzystując możliwości przerzutowe francuskiego ruchu oporu i wyloty lotnictwa angielskiego ; kierownictwo radzieckiego ruchu partyzanckiego dla kontaktu z Moskwą - wykorzystując możliwość

x) Punkt kontaktowy - miejsce, w którym spotykają się osoby przekazujące i przyjmujące przekazywane informacje. Wybiera się je zazwyczaj w miejscach publicznych, by nie odbywające się spotkania nie budziły podejrzeń. Skrzynka kontaktowa - miejsce przeznaczone do pozostawienia lub odebrania informacji przekazywanych na piśmie.

przejścia linii frontu przez tzw. „Witelskie Wrota" /błota, brak frontu/ i lotnictwo.

Partyzanckie potrzeby materiałowe zaspakajane są poprzez wykorzystanie wszystkich dostępnych siłom partyzanckim źródeł. Źródłami tymi mogą być : zapasy nagromadzone z myślą o zebezpieczeniu działań partyzanckich w okresie poprzedzającym wtargnięcie wojsk nieprzyjaciela, zebrane i odpowiednio przechowane matariały i sprzęt pozostawiony przez własne wycofujące się wojska, zdobycz na nieprzyjacielu, zasoby ludności cywilnej, zrzuty z zaplecza, własna produkcja.

Doświadczenia dotyczczas prowadzonych działań partyzanckich wskazują, że podstawowymi źródłami zaopatrywania oddziałów partyzanckich w materiały i sprzęt niezbędny do prowadzenia walki zbrojnej były zebrane materiały i sprzęt pozostawiony przez wycofujące się wojska oraz zdobycz na nieprzyjacielu. W ten sposób zdobywano przedewszystkim broń, amunicję i materiały wybuchowe. Przykładem tego może być stan uzbrojenia partyzantów prowadzących działania w lasach briańskich, który w początkach lipca 1942 r. dysponowali : 3 czołgami ciężkimi, 10 czołgami T - 34, 2 wozami pancernymi, 5 samochodami opancerzonymi, 3 działami 152 mm, 18 działami 76 mm, 49 działami 45 mm, 11 działami niemieckimi, 136 moździerzami, 112 ckmami, 395 rkmami, 12 300 karabinami. X/ Potwierdzają to i najnowsze doświadczenia, bowiem ocenia się, że w Wietnamie Południowym 25% sprzętu amerykańskiego dostaje się do rąk partyzantów. XX/

X/. L. Byczkow „Partizanskoje dwiżenije w gody Wielikoj Otieczestwiennoj Wojny ", Moskwa 1965 s. 186.

XX/. E. Vigier „Wietnamskie porównania". L'Arme Francaise IV. 1967 r. /tłumaczenie w Przegl. Inf. ASG. nr 13/67.

Z drugiej strony nie podejmowano szeregu akcji, w których mógłby być zaprzepaszczony cały zapas amunicji, jeśli nie można było tej amunicji odzyskać na nieprzyjacielu. Zaopatrywanie we wszystko to, co jest niezbędne do przeżycia oparte było na zasobach miejscowej ludności. W miarę rozwoju ruchu partyzanckiego w zaopatrywaniu zwiększał się udział zrzutów z zaplecza, automatów, 5000 ckaemów i rkaemów oraz 400 ton materiałów wybuchowych.x/

W przyszłości większą rolę w zakresie zaopatrywania mogą odegrać zarówno zapasy nagromadzone z myślą o zabezpieczeniu działań partyzanckich w okresie poprzedzającym wtargnięcie wojsk nieprzyjaciela, jak i zrzuty z zaplecza.

Pomoc lekarska rannym i chorym może być okazywana w oddziale bądź poza oddziałem. W oddziale leczy się zazwyczaj lekko rannych. Ciężko ranni przekazywani są zazwyczaj siłom garnizonowym organizującym ich leczenie w szpitalu bądź w warunkach domowych. W miarę rozwoju ruchu partyzanckiego utrzymania przez oddziały partyzynckie większych rejonów pomoc lekarska może być zabezpieczona w rozwijanych szpitalach partyzanckich. Tak organizowano pomoc lekarską w okresie ostatniej wojny światowej przedewszystkim w działaniach partyzanckich w Związku Radzieckim i Jugosławii ; po tej wojnie - w Algierze i Wietnamie.

C. PODSTAWOWE ZASADY PROWADZENIA DZIAŁAŃ.

W regularnych działaniach bojowych obie przeciwne sobie strony dysponują zazwyczaj mniej więcej równą siłą. Mają one zbliżone stany liczebne, podobną organizację, uzbrojenie i wyszkolenie. Inaczej jest w działaniach partyzanckich. Z jednej strony występują

---

x/. Dla przykładu od lata 1942 r. do końca 1943 r. /tj za okres przeszło półtora roku/ na Białoruś dostarczono przy pomocy lotnictwa 1591 ton zaopatrzenia, a w 1944 r. /tj. w okresie niespełna półrocznym/ dostarczono 2049 ton, w tym: przeszło 60000 karabinów, przeszło 15000automatów, 5000 ckaemów i rkaemów oraz 400 ton materiałów wybuchowych. L. Byczkow, jak wyżej, s 236.

tu stosunkowo duż liczebnie, dobrze zorganizowane, uzbrojone i wyszkolone jednostki wojskowe, a z drugiej - znacznie mniej liczebnie, zazwyczaj źle uzbrojone i wyszkolone siły partyzamckie. Prowadzenie działań w tej sytuacji staje się możliwe tylko wówczas gdy siły partyzanckie, jako słabsze, nie pozwolą sobie narzucić taktyki nieprzyjaciela, lecz same mu ją narzucają i zmieniać będą wraz ze zmieniającym się warunkami.

Podstawową zasadą działań partyzanckich jest ofensywność działań łącząca w sobie przedewszystkim takie cechy jak elastyczność, ruchliwość i szybkość uderzeniowa. Stałemu utrzymaniu ofensywności działań partyzanckich sprzyja możliwość stwarzająca warunki dla wykonywania zdecydowanych uderzeń i uchylania się przed uderzeniami przeciwnika. Na podkreślenie zasługuje to, że stosowaniu tego rodzaju rozwiązań pomagają okazywane siłom partyzanckim poparcie miejscowej ludności i doskonała zazwyczaj znajomość terenu działań.

Działania partyzanckie prowadzi się siłami zdekoncenrowanymi, co nadaje tym działaniom charakter powszechności. Te zdekoncentrowane siły, tj. „rozsiane" na dużych przestrzeniach mniejsze bądź większe oddziały partyzanckie - nie mogąc sobie w żadnym wypadku pozwolić na przyjmowanie „walnych" starć narzucanych im przez silniejszego pod względem militarnym przeciwnika - dokonują licznych, zaczepnych akcji bojowych, które „zlewają się" w jedną permanentnie prowadzoną większą bitwę. Prowadząc tego rodzaju działania oddziały partyzanckie powinny: nie wypuszczać ze swych rąk inicjatywy ; koncentrować swoje siły dla wykonywania zadań, które w danym okresie mają znaczenie decydujące; skrycie przygotować i przy zastosowaniu podstępu i błyskawicznych uderzeń tak przeprowadzać planowane akcje by one stale

zaskakiwały przeciwnika, przy tym dążyć do szybkiego zakończenia walki ; wykorzystać sprzyjające tym siłom warunki dla zapewnienia im jaknajwiększej ruchliwości i elastyczności ; unikać wiązania się w walkę z silniejszym przeciwnikiem.

Utrzymanie przez siły partyzanckie inicjatywy możliwe jest tylko w warunkach permanentnie prowadzonych akcji zaczepnych. Akcje te, skierowane przeciwko wybranym w danym okresie obiektom i prowadzone jednocześnie na rozległym obszerze, powinny zmuszać przecinika do wydzielania coraz większych sił dla prowadzenia działań ochronno - obronnych. Rozproszenie sił przeciwnika , będące rezultatem tego rodzaju taktyki partyzanckiej, daje z kolei możliwość zadawania dotkliwych strat nieprzyjacielowi, przy małych stratach własnych. Taki rozwój sytuacji zabezpiecza przed przerwami w działaniach partyzanckich prowadzącymi do najbardziej niebezpiecznego zjawiska, jakim jest ~~sytuacja~~ stagnacja działań prowadząca do przechwycenia inicjatywy przez przeciwnika. Stąd konieczność utrzymania inicjatywy działań nie znosi obrony, przeciwnie wymaga stałej ofensywy oraz coraz większego rozmachu działań.

Działania partyzanckie, podobnie jak każde działania zbrojne, prowadzone są zgodnie z określoną myślą przewodnią. Decydujący wpływ na jej wypracowanie mają wymagania sytuacji istniejącej na zewnętrznym froncie walki. Jej realizacja wymaga odpowiedniej koncentracji wysiłku sił partyzanckich. Koncentracja wysiłku w działaniach partyzanckich nie polega na tworzeniu przewagi tedhnicznej czy liczebnej, - zdobycie terenu i zniszczenie nieprzyjaciela nie jest bowiem celem działań partyzanckich, nie odgrywa więc w nich decydującego znaczenia a na takim ukierunkowaniu działań, które zmuszałoby przecwnika do odciągania jaknajwiększych kontyngentów wojsk z frontu, tworzyłoby przeciwnikowi

na następną stronę

ze strony 34

jaknajbardziej niegogodne warunki dla prowadzenia działań regularnych przez wojska operacyjne; ~~oraz~~ tworzyłoby warunki dla rozwijania działań partyzanckich na rozległych przestrzeniach. Takie właśnie ukierunkowanie zadań /a/ więc i działań/ w czasie ostatniej wojny znalazło klasyczne niejako odbicie w dobrze wszystkim znanej „walce o szyny".

Przestrzeganie ~~w działaniach partyzanckich obu~~ podanych ~~niżej~~ zasad zmusza przeciwnika do wydzielania coraz to nowych kontyngentów wojsk do zadań ochronnych, które mogą być prowadzone jedynie w warunkach dużego rozproszenia. Daje to słabszym siłom partyzanckim możliwość tworzenia przygniatającej przewagi nad nieprzyjacielem tam, gdzie jest on wystarczająco odsłonięty, poprzez dokonywanie koncentracji sił partyzanckich w dogodnie obranym miejscu i czasie dla kolejnego wykonywania silnych, zdecydowanych uderzeń - przybierających zazwyczaj formę wypadków lub zasadzek w słabe punkty nieprzyjaciela. Uderzeń, które osobno wzięte nie posiadają wielkiego znaczenia, razem zaś i odpowiednio „zgrane" w czasie przekształcają rozległe terytorium tyłów w przedni skraj, wyczerpując stopniowo żywe siły najeźdźcy i wzmacniając siły partyzanckie.

Utrzymanie inicjatywy oraz przestrzeganie zasady koncentracji wysiłku sprzyja zaskoczeniu przeciwnika, to jest uderzeniu w najbardziej niespodziewanym lub niedogodnym dla przeciwnika miejscu i czasie. Zaskoczenie uzyskuje się poprzez zachowanie tajemnicy przygotowań, skryte przejście do rejonu działamia, błyskawiczne i dobrze zorganizowane uderzenie. Spełnieniu wszystkich tych warunków sprzyjają zarówno okazywane siłom pyrtyzanckim poparcie przez miejscową ludność, jak i doskonała zazwyczaj

znajomość terenu działań. Przy tym, tak w przygotowaniu działań, jak i w ich przeprowadzeniu, siły partyzanckie cechować powinna pomysłowość, chytrość, przebiegłość, podstęp. Partyzaci - jako militarnie słabsi - nie mogąc liczyć na działamia w których decydującą rolę odegra siła wykorzystują w swych działaniach zarówno sprzyjające im warunki, jak i wszelkie nietypowe pozostałym działaniom zbrojnym sposoby. Miejscowa ludność spełnia rolę przewodników, zabezpiecza niezbędne warunki dla czasowego ukrycia sił partyzanckich, stanowi podstawowe źródło informacji o obiektach działania nieprzyjaciela. Teren jest wykorzystywany zgodnie z zasadę : każdy krzak jest „wrogiem" nieprzyjaciela i „sojusznikiem" partyzantów. Osiąganiu zaskoczenia sprzyja ponadto umiejętne wykorzystywanie przez siły partyzanckie warunków nocnych.

Rezygnacja z maksymalnego wykorzystania warunków jakie stwarza poparcie miejscowej ludności i znajomość terenu oraz z właściwego stosowania podanych sposobów walki prowadzi do nadmiernego polegania na własnej sile, a co za tym do usiłowania rozwiązywania zadań przedewszystkim siłą. To zaś prowadzi do tego, że działania te przestają być partyzanckimi, a przeradzają się w działania regularne.

Doświadczenia pokazują, że przeradzanie się działań partyzanckich w działaniach regularne - będąc właściwością ostatniego etapu walki w warunkach gdy siły partyzanckie stanowią jedyną siłę /Chiny, Jugosławia, Algier, Kuba itp/ - jeżeli rozpocznie się przedwcześnie tj. wówczas gdy niedojrzały ku temu warunki może okazać się dla sił partyzanckich zgubne. Prowadzić ono bowiem może do przejęcia inicjatywy przez silniejsze militarnie

siły przeciwnika.

Do chwili obecnej nic nie można dodać, ani ująć zasadzie sformułowanej w „Partyzantce" przez K.B. Stolzmana mówiącej, że „partyzant powinien być wszędzie i nigdzie, tak aby go się nieprzyjaciel na wszystkich obawiał punktach, a na żadnym nie znalazł". Możliwość realizacji tej zasady zabezpiecza właściwa działaniom partyzanckich /ruchliwość i elestyczność /nakazywane również nierzadko manewrowością/. Ruchliwość - rozumiana jako szybka zmiana miejsca pobytu - i elestyczność działań - rozumiana jako giętkość w działaniu /szybkość i zdecydowanie uderzeń, uchylanie się od uderzeń przeciwnika/ - osiągane są dzięki doskonałej znajomości terenu, lekkiemu uzbrojeniu i względnie małemu obciążeniu zapasami oraz zabezpieczeniu swobody działań. Czynniki te, nawet w warunkach pieszych przemarszów, pozwalają rozproszonym zazwyczaj siłą partyzanckim na skryte i stosunkowo szybkie podejście do obiektu /najczęściej z różnych stron/, wykonanie niespodziewanego uderzenia, a następnie rozproszenie się zanim podejdą większe siły nieprzyjaciela.

Manewrowość sprzyja więc najbardziej celowemu użyciu sił i środków, wyborowi czasu akcji i zaskoczeniu, szybkości działania i sile uderzenia, wyborowi kierunku uderzenia i kierunków odejścia. Daje ona siłom partyzanckim możliwość jaknajbardziej efektywnego wykorzystania zarówno przestrzeni jak iczasu, stanowięc tym samym jeden z potężnych środków paraliżowania liczebnej i technicznej przewagi przeciwnika.

Jedną z kardynalnych zasad działań partyzanckich jest unikanie wiązania się w walce z przeważającymi siłami przeciwnika. Związanie się bowiem walką z silniejszym przeciwnikiem pozbawia siły partyzanckie możliwości wyboru miejsca, czasu i sposobu działań. Pozbawia je więc od razu wszystkich wymienionych dotychczas atutów.

odbiera inicjatywę i swobodę działania oraz ogranicza ruchliwość. Jedynie słuszną decyzją przy napotkaniu silniejszego przeciwnika jest natychmiastowe przerwanie walki i wycofanie się z niej.

Siły partyzanckie albo atakują, jeśli mają przed sobą słabszego przeciwnika lub znajdują się w szczególnie dogodnej sytuacji, albo też wycofują się napotkawszy przeciwnika silniejszego. Nie powinny one znać pojęcia obrony w sensie tkwienia na wybranych pozycjach i odpierania z nich ataków nieprzyjaciela. W przypadku gdy podjęcie działań obronnych staje się nieuniknione siły partyzanckie wykorzystują własną ruchliwość oraz znajomość terenu dla chwilowej obrony mającej na celu stworzenie warunków pozwalających na oderwanie się od przeciwnika. Siły partyzanckie, które znalazły się w okrążeniu nieprzyjaciela i nie mają możliwości odwrotu organizują wyjście z okrążenia poprzez atak mający na celu przebicie się przez ugrupowanie przeciwnika lub poprzez rozproszenie się oddziału i przenikanie przez to ugrupowanie w pojedynkę bądź małymi grupami.

W oparciu o przytoczone zasady działań siły partyzanckie stosują najrozmaitsze, często niepowtarzalne sposoby działania, zależne od konkretnych warunków. Przestrzeganie tych zasad zapewnia żywotność sił partyzanckich i stwarza im możliwość wykonywania zadań w warunkach militarnej przewagi przeciwnika. Możliwość realizacji omówionych zasad wymaga jednak zapewnienia swobody działania siłom partyzanckim. Elementami decydującymi o zabezpieczeniu swobody działaniom partyzanckim są przedewszystkim : popierająca siły partyzanckie miejscowa ludność i wszechstronna znajomość terenu.

Wszystko to jeszcze raz każe podkreślić, że rola poparcia okazywanego siłom partyzanckim przez miejscowe społeczeństwo urasta do

do jednej z podstawowych zasad prowadzenia działań partyzanckich oraz, że teren swoich działań siły partyzanckie opuszczają tylko w wyjątkowych, koniecznych wypadkach. Zdają one sobie bowiem doskonale sprawę z tego, że zdala od swych terenów i po utracie oparcia ~~umiejscowiające~~ możliwość niwelowania przewagi przeciwnika.

V. OGÓLNE WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH W POSZCZEGÓLNYCH OKRESACH ROZWOJU TYCH DZIAŁAŃ.

Jakkolwiek działania partyzanckie przyjęto dzielić na okresy /bądź etapy, lub fazy/, to trudno byłoby doszukiwać się jakichś wyraźnych granic czasowych oddzielających te okresy od siebie. Usciślanie tych granic dokonywane jest zazwyczaj w późniejszym czasie przez historyków, a za tym jest mniej lub więcej umownym.

Długotrwałość poszczególnych okresów w czasie drugiej wojny światowej kształtowała się różnie w różnych krajach, przy tym nieraz również różnie w różnych regionach kraju. Przyjmuje się naprzykład, że : W Związku Radzieckim pierwszy okres trwał do czasu podjęcia kontrofensywy pod Moskwą, a trzeci rozpoczęła zwycięska bitwa pod Stalingradem ; w Jugosławii pierwszy okres trwał do grudnia 1941 r, a trzeci rozpoczął się w listopadzie 1942 r ; w Polsce pierwszy okres zamyka się rokiem 1941, a trzeci rozpoczyna na rok 1943.

A. Pierwszy okres .

Spontaniczny odruch przeciwko najeźdźcy powoduje, że na zajętym przez niego terenie powstaje zazwyczaj szereg grup i organizacji podziemnych. Przy tym powstające organizacje nie zawsze reprezentują jednakową orientację polityczną.

Powstające w ramach tych organizacji pierwsze grupy i oddziały bojowe swoją działalność rozpoczynają z reguły w sposób ukryty. Większość członków tych oddziałów nie zmienia dotychczasowego trybu życia, a ci którzy muszą się ukrywać przed represjami nieprzyjaciela są legalizowani przy pomocy fałszywych dokumentów. Prowadzona w tym okresie działalność wymierzona przeciwko najeźdźcy ogranicza się najczęściej do : zbierania i przechowywania broni, organizowania nasłuchu radiowego i przekazywania wiadomości o rozwoju sytuacji sabotowania zarządzeń okupanta i drobnych akcji dywersyjnych. Podejmowane akcje bojowe wykonywane są zazwyczaj tylko w nocy przy tym cechuje je brak koordynacji.

Droga do skoordynowania podejmowanej walki zbrojnej prowadzi poprzez scalenie poszczególnych małych, rozproszonych grup i podporządkowanie ich wspólnemu podziemnemu kierownictwu. Powstająca w wyniku „akcji scaleniowej" organizacja główny nacisk w swojej działalności kładzie zazwyczaj na jej umacnianie poprzez prowadzenie rekrutacji szczególnie do oddziałów bojowych i zaciśnienie kontaktów ze społeczeństwem.

Prowadzona działalność ~~Podejmowane~~ w tym czasie ~~akcje~~ bojowe a obliczone są najczęściej na zdobycie broni oraz na pokazanie ludności, że walka z nieprzyjacielem prowadzona jest nadal. Powoduje to, że akcje bojowe skierowane są przede wszystkim przeciwko ~~organizacjom politycznym~~ okupacyjnym organom władzy, w tym najczęściej przeciwko organom policyjnym /bezpieczeństwa/ i ludziom miejscowego pochodzenia wysługujących się tym organom. Tego rodzaju akcje zazwyczaj przybierają formę skrycie przygotowanych zasadzek i wypadów. Zasadzki skierowane są ~~w zasadzie~~ przeciwko małym patrolom bądź nawet pojedyńczym osobom. Ich wykonanie cechuje to, że często przeprowadzane one są nawet bez oddania strzału. Wypadki najczęściej skierowane są przeciwko

małym patrolom bądź nawet pojedyńczym osobom. Ich wykonanie cechuje to, że często przeprowadzane one są nawet bez oddania strzału. Wypady najcześciej skierowane są przeciwko placówkom /urzędom, posterunkom/ nieprzyjaciela. Ich wykonanie cechuje demonstracyjna gwałtowność.

Szybszemu organizacyjnemu okrzepnięciu powstałych oddziałów bojowych sprzyja to, że przeciwnik nie zdając sobie sprawy z narastającego niebezpieczeństwa zbyt wolno reaguje na występujące przejawy działalności podziemia. Należy przy tym jednak brać pod uwagę, ze praktyka rozwoju działań partyzanckich w przeszłości dostarcza również wielu przykładów, gdzie występujący w początkowym okresie brak konspiracyjnego doświadczenia pozwolił przeciwnikowi zadawać podziemiu ogromne straty. Były one zazwyczaj rezultatem penetracji szeregów podziemia przez agenturę przeciwnika, ~~której~~ czemu szczególnie sprzyja spontaniczność powstawania grup i organizacji podziemnych, a następnie „akcja scaleniowa" i stosunkowo szeroka rekrutacja do oddziałów bojowych. Wiele strat ponadto powodowały nieprzygotowane należycie, przedwczesne wystąpienia będące rezultatem nieścisłej oceny czynnika czasu w prowadzonych działaniach /liczebnie na krótkotrwałość okupacji/.

W miarę narastania walki zbrojnej obok oddziałów bojowych prowadzących działalność ukrytą tworzone są oddziały do prowadzenia działań partyzanckich w polu, w sposób jawny. Członkowie tych oddziałów zrywają z legalnym trybem życia /często zmusza ich do tego dekonspiracja/ a przestawiają się na warunki „leśne". W pierszym okresie są to zazwyczaj oddziały o małej liczebności, bardzo ruchliwe /nie posiadają baz/, prowadzące działania w sposób zbliżony do stosowanego w akcjach wykonywanych w sposób ukryty. Ostrze

ich działalności w tym okresie skierowane jest przedewszystkim na likwidację terenowych ogniw władzy przeciwnika, a tym samym na stworzenie rejonów wolnych od stale działającego tam nieprzyjaciela. Ponadto działalność tych oddziałów może mieć na celu przerywanie linii komunikacyjnych, atakowanie małych nieprzyjacielskich pododdziałów, prowadzenie rozpoznania itp.

Doświadczenia drugiej wojny światowej pokazały, że w szeregu rejonach Związku Radzieckiego oddziały partyzanckie wzięły udział w walce natychmiast po wkroczeniu najeźdźcy[x/] „przeskakując" niejako omówiony wyżej okres rozwoju. Udzielały one pomocy wojskom pozostałym w okrążeniu, niszczyły siłę żywą przeciwnika, oddziały przeciwko komunikacjom nieprzyjaciela - w rezultacie wnosiły swój wkład do prowadzonych na froncie działań obronnych. W tych warunkach powstała możliwość wchłonięcia do oddziałów partyzanckich, a więc i wykorzystamia w walce stosunkowo dużych ilości żołnierzy i oficerów wojsk regularnych, którzy w wyniku rozwoju działań na froncie nie zdążyli się wycofać pozostając na terytorium zajętym przez przeciwnika. Stało się to jednak możliwe tylko dzięki przygotowaniu warunków do podjęcia tego rodzaju działań w okresie poprzedzającym wkroczenie wojsk nieprzyjaciela.

B. Drugi okres.

Postępująca likwidacja terenowych ogniw władz przeciwnieka pozbawia go możliwości kontroli nad coraz to bardziej rozległymi rejonami kraju, szczególnie zaś nad rejonami lesistymi, górzystymi i bagnistymi. Porażki nieprzyjaciela - szczególnie

---

x/. Naprzykład rejon Wołożoławski wojska hitlerowskie zajęły 19.11.1941 r. a w nocy z 20 na 21.11. 1941 r. partyzanci przeprowadzili pierwszą walkę z najeźdźcą. L. Byczkow „Partizanskoje dwiżenije w gody Wielkoj Otieczestwiennej Wojny". Moskwa 1965 r.

gdy zbiegną się one z jego niepowodzeniami na froncie zewnętrznym - ogrywają ogromną rolę w zakresie oddziaływania psychologicznego, a co za tym na umacnianie więzi ze społeczeństwem.

Wszystko to sprzyja dopływowi do oddziałów partyzanckich dalszych ochotników tworząc tym samym warunki dla powiększenia liczebności istniejących i organizowania nowych oddziałów. Kilku i kilkunasteosobowe oddziały przekształcają się w bataliony, pułki i brygady partyzanckie liczące nawet po kilkaset osób. W składzie tego rodzaju oddziałów mogą znaleźć się całe pododdziały wojskowe, które w wyniku rozwoju działań wojennych zostały odcięte bądź nawet pozostawione na tyłach.

W parze z narastaniem sił partyzanckich w okresie tym poprawia się zazwyczaj i system dowodzenia tymi siłami. Poszczególne oddziały podporządkowane są terytorialnemu dowództwu partyzanckiemu /sztabom partyzanckim/ stanowiącemu z reguły część terytorialnego kierownictwa ruchu oporu. Pozwala to we właściwy sposób koordynować działania poszczególnych oddziałów partyzanckich, jak i oddziałów bojowych prowadzących walkę zbrojną w sposób ukryty /sił garnizonowych/. Koordynację działań partyzanckich z działaniami na froncie zewnętrznym zabezpiecza kontakt z dowództwem sił zbrojnych utrzymywany w przypadku utraty części terytorium kraju przez kierownicze ogniwa terytorialne, a w przypadku utraty całości terytorium kraju przez kierownictwo krajowe.

Przed prowadzonymi w tym okresie działaniami partyzanckimi stawia się zazwyczaj zadania obliczone na zmniejszenie możliwości przeciwnika w zakresie prowadzenia działań na froncie zewnętrznym, szczególnie działań zaczepnych. Stąd na pierwszy plan wysuwają się zadania : niszczenia nieprzyjacielskich środków oddziaływania ogniowego /lotnisk i samolotów na lotniskach, składów broni i amunicji, a we współczesnej wojnie i stanowisk oraz wyrzutni rakiet/ ; [illegible]

przerywania nieprzyjacielskiego systemu komunikacji, szczególnie dofrontowej ; niszczenie baz zaopatrywania wojsk nieprzyjaciela. Jednocześnie oddziały partyzanckie powinny zapewnić dopływ danych rozpoznawczych pozwalających na wykonywanie tych zadań i przez lotnictwo oraz broń rakietową. W przypadku podejmowanych na froncie zewnętrznym przeciwuderzeń siły partyzanckie odcinają przeciwnikowi drogi jego odwrotu, niedopuszczają do niszczenia miast i wsi oraz wzbraniają wywożenie majątku narodowego.

Utrzymana przez siły partyzanckie łączność z dowództwem sił zbrojnych tworzy możliwość wzmacniania tych sił z zewnątrz poprzez dokonywanie zrzutów sprzętu bojowego /broni, amunicji, materiałów wybuchowych, aparatury łącznościowej itp/. i specjalistów wojskowych /łącznościowców, wywiadowców itp/.

Rozwój działań partyzanckich wymaga by w parze z wykonywaniem omawianych wyżej zadań siły partyzanckie rozszerzyły terytorialny zasięg swojej działalności. Odbywa się to się poprzez oczyszczenie od terenowych władz przeciwnika coraz to nowych rejonów. W ten sposób powstają całe obszary, pozbawione możliwości stałej kontroli przez nieprzyjaciela, na których siły partyzanckie tworzą swoje bazy /miejsca zrzutów, szpitale itp/ i na terenie których podejmują one przeciwdziałanie siłom przeciwnika prowadzącym tzw. akcje oczyszczające, tj próby rozbicia sił partyzanckich. Przeciwdziałanie to sprowadza się do pozbawienia przeciwnika możliwości przywrócenia jego kontroli na omawianych obszarach, a nie do podejmowania walki obronnej o te terytoria.

C. Trzeci okres.

Niemożliwość uporania się przeciwnika z narastającymi działaniami partyzanckimi prowadzi do dalszego, stałego rozszerzania

obszarów kontrolowanych przez siły partyzanckie, przy tym na obszarach tych - w omawianym okresie działań - mogą powstać i rejony stale utrzymywane przez partyzantów. Rejony takie w czasie drugiej wojny światowej nazywano w Jugosławii - terytoriami wyzwolonymi, w Związku Radzieckim - krajami bądź strefami partyzanckimi, u nas - republikami partyzanckimi x/. Na obszarach stale utrzymywanych przez siły partyzanckie zazwyczaj powoływane są organy władz terytorialnych, które swoją działalność prowadzą jawnie organizując przedsięwzięcia zabezieczające mobilizację, produkcję itp. Na przyległych obszarach kontrolowanych przez siły partyzanckie podobna działalność prowadzona jest w sposób więcej bądź mniej ukryty /konspiracyjny/.

Okres ten cechuje zazwyczaj gwałtowny liczebny wzrost sił partyzanckich. Przy tym zmniejsza się liczba istniejących oddziałów. Zanikają oddziały o małych stanach bojowych, umacniają się duże, których stany liczbowe siegają nieraz kilku tysięcy ludzi, a taktyka działania coraz mocniej ewoluje w kierunku taktyki stosowanej w działaniach regularnych. Dla przykładu : ilość oddziałów partyzanckich Armii Ludowej liczących ponad 100 osób wzrasta od 1 w 1942 r, do 9 w 1943 r, i do 22 w 1944 r ; ilość ludzi w oddziałach partyzanckich Białorusi od stycznia do listopada 1943 r, zwiększyła się z 57.700 do 153.400.

Oddziały partyzanckie uzupełniane są zarówno siłami garnizonowymi, jak i ludźmi poprzednio w działalności bojowej niezaangażowanymi.

---

x/. Na Białorusi np. w 1943 r. przeszło 60% terytorium było kontrolowane, a 20% stale utrzymywane przez partyzantów. Uszacko - Lipielski partyzancki kraj obejmował obszar 3.245 km^2 z 80.000 ludności. Na obszarze tym prowadziło działania 16 partyzanckich brygad i regularnie wydawano 8 gazet. L.Byczkow. „Partizanskoje dwiżenije w gody Wielikoj Ofieczestwieńnoj Wojny". Moskwa 1965 r. s.296

Napływ świeżych sił do oddziałów wymaga rozwiązania problemów związanych z ich uzbrojeniem i przeszkoleniem. Broń zdobywana na przeciwniku nie może w tym okresie w żadnym wypadku zabezpieczyć powstających potrzeb. Stąd też broń i amunicja dostarczane są zazwyczaj z zewnątrz, najczęściej poprzez zrzuty drogą powietrzną, przerzuty przez kraje sprzyjające siłom partyzanckim bądź też drogą morską. Przygotowanie bojowe napływających sił rozwiązywane jest poprzez organizację szkolenia w pododdziałach i oddziałach. Szkolenie kadry podoficerskiej i oficerskiej często odbywa się w specjalnie w tym celu organizowanych szkołach.

Szkolenie specjalistów /radzistów, zwiadowców, minerów itp/ prowadzone jest zazwyczaj po drugiej stronie frontu.

W okresie tym „rozrastają się" również siły garnizonowe, przy tym liczebność grup i oddziałów bojowych wzrasta nie tylko w rejonach kontrolowanych przez siły partyzanckie ale i w dużych ośrodkach miejskich. Tworzy to możliwość spotęgowania tak istotnej w tego rodzaju działaniach, działalności propagandowej oraz, niezmiernie istotnej dla prowadzenia działań na froncie zewnętrznym, działalności wywiadowczej.

Siły garnizonowe w tym okresie coraz wyraźniej spełniają rolę samoobrony, a obok działań dywersyjnych podejmują zadania związane z ochroną przed zniszczeniem lub wywiezieniem przez nieprzyjaciela materialnych i kulturalnych dóbr narodowych.

Prowadzone w tym okresie działania partyzanckie nacelowane są przede wszystkim na izolację pola walki na głównych kierunkach natarcia wojsk regularnych. Wymaga to z jednej strony nakierunkowywania głównego wysiłku działań na paraliżowanie systemu komunikacji, z drugiej zaś - zaciśnienia współdziałania z wojskami operacyjnymi.

Działania partyzanckie mające na celu sparaliżowanie systemu komunikacji wykorzystywanego w czasie drugiej wijny światowej przez wojska niemieckie przeszły do historii jako „walka o szyny". Polegała ona na jednoczesnym wykonywaniu uderzeń na szereg obiektów bądź odcinków kolejowych, przy tym w miarę przybliżenia się frontu uderzenia te kierowane były nie tylko przeciwko liniom dofrontowym ale i przeciwko liniom rokadowym, co uniemożliwiło przeciwnikowi stosowanie manewru . O rozmiarach tej walki świadczą liczby udanych akcji. Dla przykładu : na terenie Ukrainy od czasu rozpoczęcia „walki o szyny" tj. od nocy z 2 na 3 sierpnia 1943 r. do końca tegoż roku miały miejsce 2844 akcje ; na terenach Polski tylko w 1944 r. tj. w okresie zbliżania się do naszych ziem i przebiegu przez nie frontu tylko Armia Ludowa wykonała 387 akcji.

Współdziałanie sił partyzanckich z wojskami regularnymi zabezpiecza stale zacieśniający się kontakt między kierownictwem ruchu oporu pozostającym na terytorium zajętym przez nieprzyjaciela i dowództwem sił zbrojnych /jego sztabem partyzanckim nazywanym w drugiej wojnie głównym lub centralnym/. W miarę zbliżania się frontu staje się to jednak niewystarczającym. Powstaje wówczas konieczność organizacji współdziałania i z nacierającymi na danym kierunku związkami operacyjnymi. W czasie drugiej wojny światowej w Związku Radzieckim rozwiązywano to poprzez tworzenie sztabów bądź wydziałów /oddziałów/ partyzanckich na szczeblu Frontu i Armii.

Właściwe zorganizowane współdziałanie uniemożliwiło wykorzystywanie sił partyzanckich zarówno do osłabienia nieprzyjacielskiej obrony, jak i do przyśpieszenia tempa natarcia wojsk

własnych. W ramach współdziałania Armii Ludowej z nacierającymi w okresie lata 1944 r. wojskami radzieckimi i polskimi z jednej strony całkowicie unieruchomiono linie kolejowe Lubelszczyzny, z drugiej - udzielono tym wojskom wydatnej pomocy wyprowadzając je na planowanych kierunkach działania na dogodne do przepraw i forsowania odcinki Wisły. W ograniczaniu dopływu sił przeciwnika na front znana jest powszechnie rola, jaką odegrali na terenach wschodnich partyzanci radzieccy i polscy, a na terenie Francji /w czasie otwarcia drugiego frontu/ partyzanci francuscy. Zarówno na wschodzie, jak i na zachodzie odegrali oni również poważną rolę w zabezpieczeniu pokonywania przez nacierające wojska większych przeszkód wodnych.

Znanych jest szereg wypadków, gdzie działania partyzanckie w swej końcowej fazie ~~działań~~ przerastały w powstania obejmujące swym zasięgiem większe ośrodki miejskie bądź też całe regiony.

Wydaje się, że w warunkach współczesnych działań wojennych omówione zadanie nic nie stracą na swej aktualności. Rozszerzać je może sfera działań nacelowanych na osłabienie skuteczności nieprzyjacielskich środków masowego rażenia.

x x

x

Proces narastania działań partyzanckich wskazuje, że działania te największe efekty osiągają w trzecim okresie. Zatym słusznym staje się dążenie do stworzenia takich warunków, które przejście do tego okresu działań przyspieszałyby. Współczesny regulamin amerykański noszący nazwę „Działania partyzanckie" zakłada, że „proces przechodzenia do trzeciego etapu ruchu partyzanckiego może ulec przyśpieszeniu i w pewnych okolicznościach może ulec

przyśpieszeniu i w pewnych okolicznościach może przerodzić się odrazu w trzeci etap o ile poczynione zostaną zawczasu odpowiednie prace przygotowawcze". Za słuszność tego założenia wydają się przemawiać omówione doświadczenia radzieckie z okresu drugiej wojny światowej.

Wydrukowano w 6 egz.
Egz. Nr 1-6 Bibl.Szkoleniowa
Wyk.płk dypl.mgr D.Kubajewski
Druk. SK, dn.16.07.1968 r.
Nr ks.masz.0130/21/OTK

Bibliografia

1. „Amerykańskie koncepcje wojny specjalnej", Biuletyn operacyjny sztabu KBW nr 2/65.
2. A. Balcos, „Wojna partyzancka", Military Review - marzec 1958, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 4/60.
3. A. Bournazel, „ O wojnie partyzanckiej", L'Armee - luty 1966, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 14/66.
4. L. Byczkow, „Partizanskoje gwiżenije w gody Wielikoj Otieczestwiennoj Wojny", Maskwa 1965.
5. B. Chocha, „Obrona Terytorium Kraju", wyd. MON Warszawa 1965.
6. Demange „Partyzantka. Od Wercyngetoryksa do Mao Tse Tunga", Revue Militaire Generale tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 6/61.
7. P. Depczewić, „Jak walczyliśmy", Wyd. MON Warszawa 1958.
8. T. Dragajlov, „Wojna przeciw partyzantom", Military Review - czerwiec 1958, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 6/60 i 6/65.
9. C. East, „Wojna partyzancka", Military Review - czerwiec 1957, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr. nr 2/62 i 5/65.
10. J. Garas „Oddziały GL i AL. 1942 - 1945", wyd. MON Warszawa 1963.
11. Z. Gołąb, „Organizacyjna analiza wysiłku zbrojnego GL i AL w walce z hitlerowskim najeźdźcą", Myśl Wojskowa nr 11/63.
12. Che Guevara, „Kuba - Wojna partyzancka", Wyd. MON Warszawa 1960 r.

13. O. Heilbrunn, „Działania na tyłach przeciwnika", Londyn 1963, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 9/66 r.

14. O. Heilbrunn, „Księga partyzanta", Zürich , streszczenie w Przeglądzie Informacyjnym nr 5/63 i 5/65 r.

15. H. Jabłoński, „Polityczna i militarna rola ruchu oporu, podziemia i partyzantki w Europie w czasie II wojny światowej" w pracy zbiorowej „Wtoraja mirowaja wojna - dwiżenije soprotiwlenija w Jewropie", wyd. Nauka, Moskwa 1966 r.

16. K. Jackson, „ Problem działania przeciwko powstańcom w południowo - wschodniej Azji", Royal Australian Infantry, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 10/63.

17. K. Janssen, „Partazanci", Die Zeit z 14.04.67, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 13/67.

18. H. Kamieński, „Wojna Ludowa", wyd. „Prasa wojskowa, Warszawa 1949.

19. W. Kinard, „Doktryna działań specjalnych armii USA", Army Information Digest - czerwiec 1960, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 6/65.

20. „Klasycy marksizmu - leninizm o walce partyzanckiej", wyd. „Książka", Lublin 1945.

21. „Komandarm Jakir" /wspomnienia przyjaciół i współpracowników/, Moskwa 1963.

22. H. Krannhaus, „Nielegalne uzbrojenie ludności", Wehrwissenschaftiche Rundschau zeszyt nr 5 - maj 1963, tłum. w Zbiorze artykułów o działaniach przeciwpartyzanckich wydanym przez ASG.

23. J. Kutger, „Przeobrażenia wojny nieregularnej", Milityry Affairs nr 3 z 1960 r. , tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 12/61 i 6/65.

24. F. Maclean, „Rozważania na temat wojny partyzanckiej", The Royal United Service Iustitution Journal - sierpień 1963, tłum. Przegląd Informacyjny ASG nr 4/64.

25. A. Madejski, „Założenia ogólne organizacji, planowania i przygotowania obrony lądowej obszaru kraju", skrypt ASG 1966.

26. A. Madejski, „Przygotowania w zakresie taktyki działań nieregularnych - nieodłącznym elementem przygotowania współczesnych sił zbrojnych, Myśl Wojskowa nr 1/66.

27. Mao Tse Tung, „Wybrane pisma wojskowe", wyd. MON, Warszawa 1960.

28. Menard, „Taktyka wojny partyzanckiej", Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 1/66.

29. H. Michalski, „Strategia i taktyka obrony terytorium kraju", wyd, MON, Warszawa 1965.

30. R. Miers, „Wojna partyzancka - Jak organizować siły partyzanckie..... Jak pokonywać partyzantów", The Canadian Military Journal - 1962 r, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 2/63 i 5/65.

31. L. Mirosławski, „Instrukcja powstańcza", wyd. WAP z 1958 r.

32. „Niemiecki regulamin przeciwpartyzancki", maszynopis ASG.

33. S. Okęcki, „Formy i sposoby działań partyzanckich w Polsce", Myśl Wojskowa nr 1/65.

34. F. Osanka, „Współczesne wojny partyzanckie", Tree Press of Glanoe, New Jork 1962, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 5/65.

35. „Obrona terytorium kraju jest możliwa, a więc konieczna", Le Mande z 9 czerwca 1966 r, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 14/66.

36. P. Paret i J. Shy, „Partyzantka w latach 1960", New Jork 1962 r. tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 3/63 i 5/65.

37. „Partyzantka i dywersja oraz walka z nimi", materiał na VIII sesję naukową ASG.

38. J. Perret - Gentil, „Armia francuska w obliczu wojny wywrotowej", tłum. w Zbiorze artykułów o działaniach przeciwpartyzanckich wydanym przez ASG.

39. P. Ponomarenko, „Niektóre problemy organizacji kierowania ruchem partyzanckim" w pracy zbiorowej „Wtoraja misowaja wojna - dwiżenije soprotiwlenija w Jewropie", wyd. Nauka, Moskwa 1966 r.

40. P. Ponomarenko, „Walka narodu radzieckiego na tyłach wroga", Wojenno - Istoriczeskij Żurnał nr 4 - 1965 r, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 2/66.

41. M. Popiołek, „Amerykańska wojna specjalna", wyd.MON, Warszawa 1967 r.

42. „Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej", t.III - Armia Krajowa, wyd.Londyn 1950 r.

43. „Regulamin sił lądowych Stanów Zjednoczonych - Działania partyzanckie", FM 31 - 21 z 23.marca 1955 r, tłumaczenie z angielskiego w maszynopisie.

44. „Regulamin sił morskich Stanów Zjednoczonych - Korpusu piechoty morskiej. Działania przeciwpartyzanckie", FM FM - 21 z 1962 r. tłumaczenie z angielskiego w maszynopisie.

45. J. Roy, „Wojna w Algierii", wyd. K i W, Warszawa 1961 r.

46. J. Sloman, „Działania partyzanckie", Australian Army Journal z września 1954 r., tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 4/57 r.

47. „Sowieckije partizany", Moskwa 1963 r.

48. „Sprawozdanie polskiej delegacji wojskowej z pobytu w DRW w dniach 10 - 27 lipca 1967 r, wyd. MON 1967 oraz biuletyny informacyjne ASG o sytuacji w Wietnamie opracowywane w oparciu o materiały zarządu II Sztabu Generalnego.

49. K. Stolzman, „Partyzantka", wyd Prasa Wojskowa, Warszawa 1949 r.

50. R. Tringnier, „Polityczne i wojskowe aspekty wojny", wyd. Pall Mall Press, London 1964, tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 5/66 r.

51. M. Turlejska, „Prawdy i fikcie", wyd. KiW, Warszawa 1966 r.

52. „Wojska specjalnego przeznaczenia Stanów Zjednoczonych", wyd sztabu KBW, Warszawa 1965.

53. „W walce o utrwalenie władzy ludowej w Polsce. 1944 - 1947", wyd. KiW, Warszawa 1967 r.

54. E. Verweck „Wojna rewolucyjna - jej istota i dotychczasowy przebieg", Wehrkunde nr 4 z kwietnia 1964 r, tłum. w Zbiorze artykułów o działaniach przeciwpartyzanckich wydanym przez ASG.

55. E. Vigier, „Wietnamskie porównania", L ,Armee - kwiecień 1967 r. tłum. w Przeglądzie Informacyjnym ASG nr 13/67.